

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. ПЕТРА МОГИЛИ**

КУРНОСОВ Олександр Володимирович

УДК 351.713:005.62(477)

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

МИКОЛАЇВ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України
ЄМЕЛЬЯНОВ Володимир Михайлович,
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили,
директор Інституту державного управління.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник
ДРАГАН Іван Олександрович,
Житомирський державний технологічний університет,
професор кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування;

Кандидат наук з державного управління
ПОКОЛОДНА Олена Валентинівна,
Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України,
докторант.

Захист відбудеться «28» березня 2018 р. о 09⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.053.03 Чорноморського національного університету ім. Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10. ауд.5-106

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Чорноморського національного університету ім. Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Автореферат розіслано «26» лютого 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.В. Антонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах розвитку ринкових відносин, оновлення механізмів державного управління, пошуку балансу інтересів держави і регіонів особливої актуальності набуває проблема методологічного обґрунтування ролі й функцій держави щодо забезпечення ефективної податкової політики. Соціально-економічні перетворення, які останнім часом відбуваються в українському суспільстві, пов'язані, перш за все, з трансформацією перехідної системи управління, наближенням України до стандартів Європейського Союзу, що передбачає постановку принципово нових завдань щодо забезпечення оптимального функціонування та розвитку податкової системи. Вирішення цих проблем має за мету, насамперед, чітке окреслення напрямів удосконалення механізмів державної податкової політики. Оскільки відсутність ефективних регулюючих механізмів у період трансформації призводить до наростання хаотичних процесів, консервації й деструктивного переродження старих структур, то пошук і впровадження нових механізмів і технологій здійснення державної податкової політики, узагальнення та поширення досвіду державного регулювання в зарубіжних країнах зумовлюють об'єктивну необхідність методологічного переосмислення внутрішнього змісту і призначення всіх елементів механізму регулювання у сфері оподаткування.

Розгляд питань податкової політики, її місця в державному регулюванні економічного розвитку знаходить відображення у працях таких зарубіжних вчених, як А. Вагнер, Дж.М. Кейнс, Ф. Кене, А. Лаффер, Дж.Р. Мак-Куллох, У. Петті, А. Пігу, Д. Рікардо, А. Сміт, Дж. Стігліц та ін. Серед вітчизняних науковців, які займалися проблемою сутності податків, їх видів, функцій, що вони виконують, актуальними питаннями державної податкової політики, слід відзначити таких, як В. Андрущенко, О. Василик, В. Вишневський, З. Варналій, І. Драган, В. Ємельянов, Ю. Іванов, А. Крисоватий, П. Мельник, В. Опарін, О. Покоłodна, А. Соколовська, В. Федосов, С. Юрій та ін. Розробці поняття податкового менеджменту присвятили дослідження В. Барабанова, О. Воронкова, О. Жигаленко, Г. Ісаншина, Г. Кравчук, А. Луцик, С. Паранчук, Л. Тарангул та ін.

Разом з тим, незважаючи на високий рівень наукового опрацювання проблематики державної податкової політики, питання управлінського впливу держави на сферу оподаткування територіального рівня ще не набули достатнього розвитку. Дискусійними залишаються теоретичні обґрунтування ідей державної податкової політики в науковій та навчальній літературі, існують відмінності в її понятійно-термінологічному інструментарії. Не вироблений єдиний підхід до визначення державного податкового менеджменту, його ролі у формуванні та реалізації сучасних механізмів державної податкової політики. Актуальність цих проблем визначила тему дисертації, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Чорноморського національного університету ім. Петра Могили «Організація державного управління в умовах становлення та розвитку політичної системи України: політико-правові, історичні і регіональні аспекти» (державний реєстраційний номер 0109U000451). Внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретико-

методичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної податкової політики в Україні, розробці організаційно-економічного механізму управління податковим потенціалом регіону на основі податкового менеджменту.

Мета й завдання дослідження. Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної податкової політики в Україні шляхом упровадження податкового менеджменту.

Для досягнення поставленої мети було поставлено такі *завдання*:

- систематизувати теоретичні засади формування та реалізації механізмів державної податкової політики;
- узагальнити зарубіжний досвід з питань реалізації державної податкової політики та запропонувати шляхи його адаптації до умов України;
- дослідити переорієнтування механізмів державної податкової політики України на перехід від бюрократичної парадигми до менеджеріальної, запропонувати методичні підходи до їх реалізації;
- опрацювати методичний підхід до формування податкової політики, заснований на гармонізації інтересів держави та регіонів;
- обґрунтувати роль податкового менеджменту у формуванні та реалізації сучасних механізмів державної податкової політики, запропонувати модель розвитку регіонального податкового менеджменту;
- з'ясувати стратегічні напрями розвитку механізмів державної податкової політики в Україні;
- обґрунтувати напрями вдосконалення податкового планування як одного з механізмів державної податкової політики;
- розробити організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону на основі податкового менеджменту.

Об'єктом дослідження є державна податкова політика в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування та реалізації сучасних механізмів державної податкової політики в Україні.

Методи дослідження. Як методологічна основа дослідження виступають фундаментальні положення теорії державного управління, а також інших суміжних наук. Для вирішення поставлених у роботі завдань було використано інструментарій таких загальнонаукових та спеціальних методів: абстрагування та узагальнення – для виявлення тенденцій розвитку податкової політики та її впливу на соціально-економічні процеси; аналізу і синтезу – для дослідження українських і світових практик з удосконалення механізмів державної податкової політики, аналізу можливостей використання органами державної влади технологій, розроблених для приватних організацій; структурно-функціональний – для з'ясування завдань, функцій та напрямів діяльності органів державної влади й управління, які здійснюють формування та реалізацію державної податкової політики, а також аналізу структури і функціональних особливостей механізмів державної податкової політики; порівняння – для виявлення особливостей різних підходів до вдосконалення механізмів державної податкової політики в Україні; статистичний і графічний – для експертного оцінювання

стану впровадження державної податкової політики; моделювання – для розроблення моделі розвитку регіонального податкового менеджменту та ін.

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є нормативно-правові акти України з питань державної податкової політики, аналітичні й статистичні матеріали, наукові розробки вчених і практиків України та зарубіжжя.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному розробленні й обґрунтуванні методологічних підходів до вдосконалення механізмів державної податкової політики в Україні. Новизна наукових результатів конкретизується в таких положеннях:

уперше:

– розроблено організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону на основі концептуальних положень податкового менеджменту, який включає послідовність фінансових перетворень для активізації кругообігу фінансових потоків регіону між суб'єктами державної податкової політики, що спрямовані на формування сприятливих у сфері оподаткування умов для підприємницької діяльності за схемою «податковий потенціал – податкові доходи – результат (соціально-економічний розвиток регіону)»;

удосконалено:

– методичний підхід до формування податкової політики, заснований на гармонізації інтересів держави та регіонів, який, на відміну від існуючих, передбачає приведення змісту державної податкової політики у відповідність з цілями і завданнями соціально-економічного розвитку регіонів при узгодженні інтересів держави, регіонів, органів місцевого самоврядування, об'єднань територіальних громад, суб'єктів оподаткування, який базується на таких компонентах: цілі, інституційне забезпечення, податкові повноваження державних та місцевих органів влади, адміністративно-управлінські функції територіальних органів Державної фіскальної служби України в областях, критерії та показники ефективності державної податкової політики, ризики і загрози їх реалізації, напрями, механізми, інструменти, оцінка результативності;

– механізми державної податкової політики в Україні шляхом упровадження державного податкового менеджменту, зокрема запропоновано модель розвитку регіонального податкового менеджменту, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на співвідношенні стратегічних цілей і тактичних завдань з принципами, функціями, методами, узгоджується з напрямками, інститутами, передбачає оцінювання результативності його реалізації;

– стратегічні напрями розвитку механізмів державної податкової політики у регіоні, які передбачають, на відміну від існуючих, податкове стимулювання розвитку економіки регіону; формування «точок зростання», розвиток соціального підприємництва, інвестиційної та інноваційної діяльності; оцінювання результативності управління податковим потенціалом регіону та соціально-економічної результативності державної податкової політики;

– механізм податкового планування, що, на відміну від існуючого, передбачає проведення податкової оптимізації в суворій відповідності із запропонованими принципами, дотримання яких сприятиме ефективному

запобіганню подвійному оподаткуванню, що з'являється не тільки під час здійснення операції на міжнародному рівні, в результаті зіткнення інтересів двох держав, але і в межах однієї держави;

дістали подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження, що використовується під час розкриття сутності державної податкової політики, а саме: уточнено зміст таких понять, як «податок», «податкове регулювання», «податкова система», «механізм управління», «стратегічне планування»; обґрунтовано нові теоретико-методологічні підходи до визначення поняття й сутності податкової політики, що уточнює завдання й функції держави в межах управлінського впливу на сферу оподаткування; визначено зміст механізмів державного управління у сфері оподаткування та запропоновано напрями їх удосконалення, що, на відміну від існуючих, сприяє в умовах інноваційного розвитку звуженню функції прямого впливу держави на сферу оподаткування, дає можливість зосередитися на методах непрямого й неформального впливу;

– узагальнення зарубіжного досвіду щодо формування та реалізації механізмів державної податкової політики й обґрунтування шляхів його адаптації в Україні, що, на відміну від існуючих, розглядає механізм проведення реформи оподаткування як складову програми структурних реформ, паралельно з подальшою гармонізацією систем оподаткування з ЄС, результатів її впливу на макроекономічну політику;

– методичні підходи до реалізації механізмів державної податкової політики України, що передбачають, на відміну від наявних, переорієнтування цих механізмів на перехід від бюрократичної парадигми до менеджеріальної, яка включає, окрім фіскального напрямку, регулюючий (податкове стимулювання економічної діяльності і дестимулювання порушень законодавства про податки і збори, що передбачає відповідальність перед державою за несвоєчасну і не в повному обсязі сплату податків), а також податкове адміністрування (планування, прогнозування, облік і контроль). Оптимальне їх поєднання дасть змогу максимізувати ефективність державної податкової політики на регіональному рівні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання їх у діяльності місцевих органів влади у процесі формування та реалізації державної податкової політики. Розроблений організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону на основі податкового менеджменту; модель розвитку регіонального податкового менеджменту упроваджено в діяльність Головного управління Державної фіскальної служби України в Харківській області (довідка №4031/20-40-12-01-11 від 19.09.2017 р.), Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка №05-26/2944 від 18.09.2017 р.), Департаменту бюджету і фінансів Харківської міської ради (довідка №4-21/2-244 від 18.09.2017 р.), Чугуївської районної ради Харківської області (довідка №03-43/700 від 30.08.2017 р.). Теоретичні розробки дисертаційної роботи використані в навчальному процесі Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» під час викладання таких дисциплін, як:

«Оподаткування», «Облік і оподаткування міжнародних рахунків» (акт про впровадження результатів дослідження від 20.09.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею та містить отримані особисто дисертантом результати. У дисертації не використовувались ідеї, що належать В. Ємельянову, у співавторстві з яким опубліковано наукову працю [8].

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї та положення дисертаційної роботи оприлюднено на міжнародних наукових конгресах, науково-практичних конференціях та засіданнях круглих столів: «Могилянські читання: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (м. Миколаїв, 2015 р.), «Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України» (м. Харків, 2015 р.), «Розвиток креативного публічного управління» (м. Київ, 2016 р.), «Проблеми розвитку публічного управління в Україні» (м. Львів, 2016 р.), «Публічне управління XXI століття: форсайтінг успіху» (м. Харків, 2016 р.), «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики» (м. Харків, 2016 р.), «Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікативний аспект» (м. Київ, 2016 р.), «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (м. Запоріжжя, 2016, 2017 р.), «Публічне адміністрування: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2016 р.), «Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення» (м. Дніпро, 2017 р.), «Професійний менеджмент в сучасних умовах ринку» (м. Харків, 2017 р.). Окремі положення дисертації обговорювались під час засідань кафедри публічного управління та адміністрування Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, а також у межах викладацької діяльності за основними дисциплінами кафедри обліку та оподаткування Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи».

Публікації. Основні ідеї, положення та результати дисертаційної роботи висвітлено у 20 наукових працях, загальним обсягом 4,5 авт. арк., з них 5 – у наукових фахових виданнях з державного управління, 3 – в закордонних виданнях за напрямом дослідження; 12 – тези конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний обсяг дисертації – 217 сторінок. Робота містить 1 таблицю та 12 рисунків. Список використаних джерел складається зі 235 найменувань на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, основні завдання дослідження, наукову новизну, встановлено об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі** – «*Теоретичні засади державної податкової політики*» – досліджено сутність і генезис державної податкової політики; визначено зміст податків та податкових преференцій як детермінант державної

податкової політики; обґрунтовано роль науки державного управління в дослідженні питань, зміст яких пов'язаний з категорією «податок», податковою системою як об'єктами державно-управлінського впливу. Систематизовано теоретичні підходи до формування механізмів державної податкової політики; проаналізовано історичні передумови та процес еволюції механізмів здійснення державної податкової політики; узагальнено основні підходи стосовно формування та реалізації її механізмів.

У процесі теоретичного аналізу встановлено різноманітність підходів, що значно ускладнює повне розкриття сутності державної податкової політики в одному визначенні. Враховуючи основні економічні теорії і концепції, що пояснюють зміст і суть податків та оподаткування разом з виокремленими підходами, в дисертації комплексно визначено сутність та зміст державної податкової політики, рівень впливу на соціально-економічні процеси у країні. У зв'язку з цим запропоновано розглядати в розширеному значенні поняття податкової політики, яку, за допомогою певних механізмів, визначає цілеспрямована система заходів у податковій сфері, що реалізовані державою. Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати роль соціально-економічного розуміння податку та податкової політики, що полягає у визначенні філософського (світоглядного) сприйняття податку як усвідомленої суспільної необхідності; формулюванні соціально-економічних орієнтирів суспільства, які можуть бути досягнуті державою за допомогою податкової політики; формуванні методологічних основ і принципів податкових відносин.

Доведено, що податки як детермінанти державної податкової політики були і залишаються одним з основних джерел формування фінансових ресурсів країни, що забезпечують вирішення практично всіх економічних, соціальних і політичних питань. У дисертації наголошено, що конкретний зміст податку визначається економічним ладом суспільства, соціальною політикою держави, а також конкретними цілями стратегії її розвитку. Запропоновано економічне визначення податків як імперативних грошових відносин, у процесі яких утворюється бюджетний фонд, без надання суб'єкту податку будь-якого еквівалента. З'ясовано, що в податках закладені органічне поєднання і відносна рівновага двох функцій – фіскальної і регулюючої, переслідування фіскальних та регулюючих цілей, які на практиці перекривають одна іншу, що ускладнює формування ефективної державної податкової політики. Визначено сутність податкового регулювання як впливу на різні сторони соціально-економічного розвитку суспільства, на інтереси й діяльність окремих юридичних і фізичних осіб шляхом упровадження певних податків, порядку їх визначення й сплати.

Проведено аналіз та визначено зміст механізмів державного управління як сукупності і логічного взаємозв'язку соціальних елементів, процесів і закономірностей, через які суб'єкт державного управління «схоплює» потреби, інтереси і цілі суспільства в управляючих впливах, закріплює їх у своїх управлінських рішеннях та діях і практично втілює їх в життя, зважаючи на державну владу; наведено їх структуру та класифікацію, що дасть змогу сформулювати конкретний механізм державної податкової політики. У роботі аргументовано положення про те, що необхідність удосконалення державної

податкової політики визначила передумови звернення до теми державного податкового менеджменту. Доопрацьовано класифікацію методологічних підходів до визначення та змісту державного податкового менеджменту: на відміну від існуючих – процесного, системного, організаційного, додатково виділено підходи – управлінський у сфері управління податками або податковими потоками та управлінський у сфері дій податкових органів, що дало можливість встановити роль та місце податкового менеджменту у формуванні та реалізації механізмів державної податкової політики.

Обґрунтовано, що розбіжності в податкових відносинах, що виникають як на рівні держави, регіонів, так і на рівні суб'єктів оподаткування, зумовлюють необхідність пошуку організаційно-економічних механізмів для їх мінімізації, формування оптимальної системи оподаткування, що входить до сфери діяльності державного податкового менеджменту.

У другому розділі – *«Аналіз і оцінка умов формування механізмів державної податкової політики»* – досліджено умови формування сучасних механізмів державної податкової політики в Україні, проаналізовано зарубіжний досвід удосконалення механізмів державного управління у сфері оподаткування та з'ясовано тенденції розвитку регіонального податкового менеджменту.

Встановлено, що в Україні тривалий час була відсутня єдина утверджена стратегія податкової реформи. Недосконала державна податкова політика, нестабільність, внутрішня суперечливість і неузгодженість податкового законодавства, високе податкове навантаження на бізнес, його нераціональний розподіл між різними факторами виробництва, низька рентабельність податкової системи, складність системи адміністрування податків в умовах посткризового відновлення економіки були основними стримувальними чинниками економічного зростання. Наведена оцінка чинної моделі податкової системи України свідчить про необхідність її подальшого реформування та вдосконалення, визначені головні напрями реформи.

Проведені дослідження дають змогу зробити висновок про існування величезної кількості моделей і типів організації державної податкової політики, які залежать від багатьох факторів: політичного режиму, домінуючої в країні ідеї організації влади й управління на місцях, державного та адміністративно-територіального устрою держави, навіть національних традицій. Виконуючи системний аналіз зарубіжного досвіду стосовно державної податкової політики, виявлено, що найбільш цінним досвідом у площині його імплементації до національного законодавства України став механізм докорінного реформування податкової системи в рамках процесу економічних і політичних перетворень у східноєвропейських країнах, які готувалися вступити до Європейського Союзу. Так, у Словаччині податкова реформа стала складовою програми структурних реформ: реформи пенсійної системи; внесення змін до режиму оподаткування доходів і споживання, зменшення відрахувань на медичне страхування і страхування на випадок безробіття. Обґрунтовано, що наведений у дисертації досвід можна рекомендувати для імплементації в умовах України.

Доведено, що податкові проблеми, що загострилися, існуюче інституційне середовище, ослаблення взаємозв'язків державної податкової політики та

розвитку регіонів, безперервні ухилення від оподаткування зумовлюють необхідність зміни бюрократичної парадигми на менеджеріальну. Визначено структурні елементи державного податкового менеджменту, які конкретизують його функціональне призначення: податкове прогнозування і планування, податкове регулювання, податковий контроль. Головна функція державного податкового менеджменту полягає в підвищенні ефективності функціонування податкової системи за допомогою цільової орієнтації і виявлення ефективних способів досягнення цілей; метою державного податкового менеджменту є забезпечення потреб бюджетів різних рівнів у податкових надходженнях і вирішення поставлених соціально-економічних завдань шляхом застосування податкових механізмів.

Обґрунтовано методологічний підхід до розвитку податкового менеджменту на регіональному рівні, який враховує виявлені суперечності державного управління оподаткуванням у регіоні, перш за все, між інтересами держави та регіону. Наведено результати аналізу обсягу податкових платежів м. Харкова, зарахованих до всіх рівнів бюджетів, які свідчать, що на забезпечення життєдіяльності міста залишається менше ніж 50% податкових надходжень.

Виявлені суперечності засвідчили демотивуючий характер чинної податкової системи; недооцінювання регулюючого напрямку державної податкової політики; дестимулювання з боку регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування проявів активності в податковій сфері; відсутність у них власних податкових інструментів, що дають змогу підвищити рівень соціально-економічної результативності державної податкової політики в регіоні. Це є передумовами зміни бюрократичної парадигми на менеджеріальну, розвитку регіонального податкового менеджменту. Для згладжування протиріч у межах діючої державної податкової політики запропоновано модель розвитку регіонального податкового менеджменту, яка ґрунтується на співвідношенні стратегічних цілей і тактичних завдань з принципами, функціями, методами, узгоджується з напрямами, інститутами, передбачає оцінювання результативності його реалізації.

Запропоновані методичні положення щодо подальшого розвитку регіонального податкового менеджменту. Сформовані пропозиції щодо: правових механізмів спрямованих на удосконалення законодавства про податки і збори як в частині податкових надходжень державного, так і місцевих бюджетів; економіко-технологічних механізмів шляхом подальшого впровадження інформаційних технологій в практику територіальних органів ДФС України в областях, складання податкового паспорта регіону; організаційно-адміністративних механізмів через децентралізацію діяльності фіскальних органів в реалізації державної податкової політики на рівні регіону, підвищення зацікавленості територіальних органів ДФС України в областях щодо її реалізації. Доведено, що розвиток регіонального податкового менеджменту зумовлює необхідність розробки організаційно-економічного механізму управління податковим потенціалом регіону як найважливішого інструменту реалізації державної податкової політики.

У третьому розділі – «*Шляхи удосконалення механізмів державної податкової політики*» – обґрунтовано стратегічні напрями розвитку механізмів державної податкової політики; сформульовано пропозиції та практичні рекомендації щодо шляхів удосконалення податкового планування як механізму державної податкової політики; розроблено організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону.

Проведені дослідження дали змогу зробити висновок про існування тісної взаємозалежності державної податкової політики від соціально-економічної політики держави. Встановлено окремі компоненти комплексного процесу, спрямованого на приведення змісту державної податкової політики у відповідність з цілями і завданнями соціально-економічного розвитку регіонів при узгодженні інтересів держави, регіонів, органів місцевого самоврядування, об'єднань територіальних громад, суб'єктів оподаткування. Доведено, що виявлені суперечності державного управління оподаткуванням у регіоні не можуть не відбитися на результатах його впливу на розвиток окремих регіонів і країни в цілому. У зв'язку з цим державна податкова політика на регіональному рівні повинна бути спрямована як на досягнення максимальної результативності загалом, так і на збалансованість інтересів усіх учасників податкових відносин. Цьому сприятиме застосування запропонованого методичного підходу до формування державної податкової політики, заснованого на гармонізації інтересів держави та регіонів, який базується на таких компонентах: цілі, інституційне забезпечення, повноваження державних та місцевих органів влади, адміністративно-управлінські функції територіальних органів ДФС України в областях, критерії та показники ефективності державної податкової політики в регіоні, ризики і загрози їх реалізації, напрями, механізми, інструменти, оцінка результативності.

Основними шляхами вдосконалення механізмів державної податкової політики визначено: вдосконалення податкового законодавства та економічних механізмів основних податків; скорочення можливостей щодо мінімізації та ухиляння від оподаткування, зокрема, протидія використанню трансфертного ціноутворення; підвищення якості та зручності податкового адміністрування; розвиток загальної податкової культури громадян; розробка методів оцінювання ефективності податкової політики; розвиток національної податкової системи та податкового законодавства з урахуванням світових глобалізаційних тенденцій. Особливу увагу приділено пріоритетним напрямам, за якими повинна бути спрямована система стратегічного податкового менеджменту в органах Державної фіскальної служби України.

У дисертації доведено необхідність удосконалення механізму державної податкової політики України щодо максимально точного розрахунку дохідної частини бюджету, що зумовлено відсутністю науково обґрунтованих і нормативно оформлених методик податкового планування. Встановлено, що однією з безпосередніх сфер застосування податкового планування і водночас податкових колізій є проблема подвійного оподаткування, яка з'являється не тільки під час здійснення операції на міжнародному рівні, в результаті зіткнення інтересів двох держав, але і в межах однієї держави. У зв'язку з цим посилюється

роль і значення державного управління в процесах вдосконалення міжнародних договорів про запобігання подвійному оподаткуванню, що є найбільш ефективним і законним методом правомірного вирішення проблеми, а також надійним засобом підвищення інвестиційної привабливості України в міжнародному економічному просторі.

Доведено, що доцільним та інноваційним, у зв'язку з удосконаленням податкового планування як одного з механізмів державної податкової політики, є проведення податкової оптимізації в суворій відповідності із запропонованими принципами, дотримання яких сприятиме ефективному запобіганню подвійному оподаткуванню доходів (прибутків) і майна учасників зовнішньоекономічної діяльності. Подальшого вдосконалення потребує і правовий механізм через систему законодавчих документів України, що дасть можливість для розвитку не тільки підприємств-резидентів, а й податкових важелів для створення і функціонування міжнародних підприємств, їх філій, представництв, з чітко налагодженою системою оподаткування, спрямованою на усунення проблем подвійного оподаткування.

Встановлено, що при багатоваріантності підходів до розуміння податкового потенціалу регіону, що включає результативний, ресурсний, відтворювальний, системний (окрім вказаних, виділено фіскальний підхід), сьогодні не існує розробленої методології його дослідження. Визначено, що поняття податкового потенціалу набуло актуальності у зв'язку з посиленням ролі податків у підвищенні ефективності їх функціонування, оцінки впливу державної податкової політики на соціально-економічний розвиток регіону, ухваленні рішень у сфері державного і регіонального податкового менеджменту. Доведено, що основою соціально-економічного розвитку регіонів є дієва державна податкова політика, яка забезпечує ефективне управління податковим потенціалом регіону. Під управлінням податковим потенціалом регіону слід розуміти дії центральних і регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування в межах виділених повноважень, спрямовані на формування, використання і розширення сукупності оподатковуваних ресурсів регіону, що дозволяють акумулювати до бюджетів різних рівнів податки і збори, необхідні для соціально-економічного розвитку, в умовах чинного законодавства, з урахуванням впливу державної податкової політики, на основі структури регіональної економіки, що склалася, економічної кон'юнктури. Уточнення методологічних підходів до розвитку державного податкового менеджменту як інструменту реалізації податкової політики України зумовило необхідність розробки організаційно-економічного механізму управління податковим потенціалом на основі податкового менеджменту (рис. 1).

Організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону включає послідовність фінансових перетворень «податковий потенціал – податкові доходи – результат (соціально-економічний розвиток регіону)». Механізм охоплює наступні стадії: формування і розширення податкового потенціалу; використання податкового потенціалу; використання податкових доходів. При цьому, показники оцінки результативності управління формуванням, розширенням і використанням податкового потенціалу слід

розглядати у взаємозв'язку з показниками оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіону.

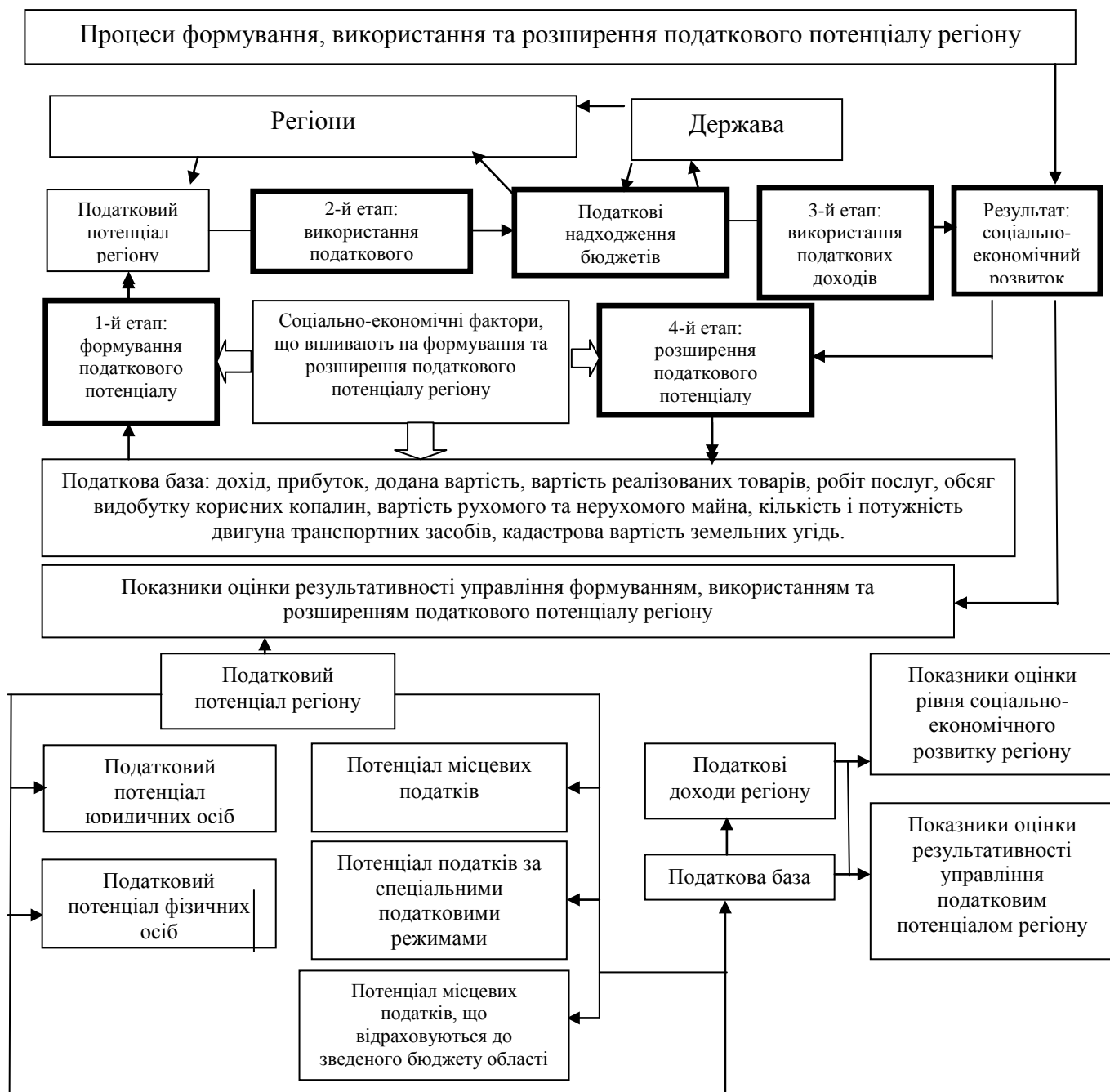

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону

У дослідженні доведено, що механізм формування інтеграції елементів податкового потенціалу з урахуванням активізації економічної діяльності полягає в такому. Розширення податкового потенціалу, якому повинне передувати формування соціально-економічного потенціалу регіону, має здійснюватися за рахунок податкової бази підприємницької, зовнішньоекономічної діяльності, природокористування, власників рухомого і нерухомого майна, юридичних осіб, фізичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб. Використовуваний податковий потенціал, що є податковими

доходами зведеного бюджету області, включаючи місцеві, частину загальнодержавних податків, що залишаються в регіоні, податків за спеціальними податковими режимами, зумовлює рух податкових потоків до бюджетів, які, у свою чергу, використовуються для вирішення завдань соціально-економічного розвитку територій, при русі фінансових потоків з бюджетів, тим самим здійснюється їх кругообіг. Організаційно-економічний механізм включає активізацію кругообігу фінансових потоків регіону між суб'єктами державної податкової політики. Основою цієї активізації є створення сприятливих у сфері оподаткування умов для підприємницької діяльності.

Визначальною умовою зростання рівня податкових доходів зведеного бюджету області є підвищення результативності управління податковим потенціалом регіону, формування якого багато в чому залежить від активності підприємницької діяльності добросовісних платників податків, що забезпечує зростання соціально-економічного потенціалу регіону. Податкові доходи, що формуються в регіоні, потрапляють до бюджетів інших регіонів, у тому числі тих, які є менш податково самозабезпечені, здійснюючи міжбюджетне вирівнювання, покриваючи їх нестачу.

Таким чином, розроблений організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону на основі податкового менеджменту дасть змогу вдосконалити механізми державної податкової політики України в сучасних умовах, що, у свою чергу, суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нове вирішення актуального науково-прикладного завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної податкової політики в Україні шляхом упровадження податкового менеджменту.

За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Виконаний аналіз теорій державного управління, державних фінансів, оподаткування, регіонального розвитку, а також комплексу проблем з формування та реалізації податкової політики, взаємозв'язків податкової політики з соціально-економічної та регіональної політикою показав необхідність розширення спектру теоретико-методологічних підходів до вивчення явищ і процесів, що відбуваються в системі міжбюджетних відносин в Україні та її регіонах, визначення ключових категорій державної податкової політики. Розвинуто понятійно-категорійний апарат науки державного управління у частині уточнення змісту категорій державної податкової політики. Запропоновано трактування державної податкової політики на регіональному рівні як взаємопов'язаної системи фіскальних і регулюючих соціально-економічний розвиток регіону цілей, напрямів, механізмів та інструментів їх досягнення, формування і практична реалізація яких здійснюється регіональними органами державного управління та місцевого самоврядування на

основі збалансованості їх прав і відповідальності, узгодження інтересів держави та регіону.

2. Вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду показало, що різні країни обирали різні стратегії податкових реформ: одні пішли шляхом поступовості, інші ж провели комплексні й широкомасштабні реформи в один етап. З усіх країн найбільш радикальною і далекосяжною стала реформа 2003 р. у Словаччині, у результаті якої серйозні зміни одночасно відбулися в різних сферах оподаткування. Основоположним принципом реформи стало введення єдиної ставки податку в рамках всієї економіки. Ще одним завданням стало спрощення та підвищення прозорості податкової системи. Податкова реформа стала складовою програми структурних реформ. Проведене дослідження доводить, що з метою вдосконалення механізмів державної податкової політики цей позитивний досвід може бути успішно адаптований до сучасних умов нашої країни на шляху отримання Україною членства в ЄС.

3. Встановлено проникнення ідей менеджеріалізму у сферу податкової політики та діяльність фіскальних органів, що потребує перенесення в державну податкову політику методів управління податковим процесом, вироблених організаціями. Обґрунтовано методичні підходи до реалізації механізмів державної податкової політики України, що передбачають удосконалення структурних елементів державного податкового менеджменту, які конкретизують його функціональне призначення: податкове прогнозування і планування, податкове регулювання, податковий контроль; формулювання мети, що полягає в забезпеченні потреб бюджетів різних рівнів у податкових надходженнях і вирішенні поставлених соціально-економічних завдань шляхом можливого застосування податкових механізмів. Дотримання методичних підходів буде сприяти підвищенню ефективності функціонування податкової системи за допомогою цільової орієнтації і виявлення ефективних способів досягнення цілей, оптимального поєднання фіскального та регулюючого напрямів, дасть змогу максимізувати ефект державної податкової політики на регіональному рівні.

4. Розвиток теорії податкового менеджменту дав можливість удосконалити методичний підхід до формування податкової політики, заснований на гармонізації інтересів держави та регіонів у сучасних умовах України. Він базується на принципах, що забезпечують впорядкування процесу прийняття управлінських рішень: узгодженості інтересів держави, регіонів, органів місцевого самоврядування, об'єднань територіальних громад, суб'єктів оподаткування, збалансованості, податкової самозабезпеченості і конкурентоспроможності регіону, виділених компетенцій, мобільності й адаптивності, соціальної орієнтованості, контрольованості і відповідальності. Формування методичного підходу, опрацювання нормативно-правової бази її реалізації доводять необхідність посилення взаємозв'язків податкової та соціально-економічної політики України та її регіонів.

5. Виконаний аналіз методологічних підходів (процесного, організаційного, системного, управлінського) дав змогу обґрунтувати методологічний підхід до розвитку податкового менеджменту на регіональному

рівні, який полягає у формуванні системи управління податковим процесом, спрямованої на стабільне збільшення податкових доходів бюджету, формування привабливого клімату інвестиційної та інноваційної діяльності в регіоні; що включає прогнозування і планування податкових надходжень до зведеного бюджету області, податкове регулювання соціально-економічного розвитку регіону, аналіз оподаткування та податкового навантаження в регіоні, податковий облік, контроль за виконання законодавства про податки і збори, організацію податкового процесу. Цей підхід враховує виявлені суперечності державного управління оподаткуванням у регіоні, для згладжування яких запропоновано модель розвитку регіонального податкового менеджменту.

6. У ході дослідження на основі податкового менеджменту сформовано стратегічні напрями розвитку механізмів державної податкової політики у регіоні, зокрема податкове стимулювання розвитку вторинного і третинного секторів економіки регіону, формування «точок зростання», індустріальних парків, розвитку соціального підприємництва, організації місцевих громад, інвестиційної та інноваційної діяльності; введення регіонального інвестиційного податкового кредиту з податків, які формують доходи місцевих бюджетів; надання регіонам права управління елементами рентної плати за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів: плати за використання інших природних ресурсів; встановлення коригувальних коефіцієнтів зборів, які враховують регіональні особливості та регіональних пільг; протидія міграції недобросовісних платників податків, ухилення від оподаткування шляхом встановлення заборони на зняття з обліку в податковому органі до закінчення податкового періоду і сплати податків; збільшення податкових санкцій за порушення законодавства про податки і збори; впровадження в систему управління оподаткуванням оцінювання результативності управління податковим потенціалом регіону та соціально-економічної результативності державної податкової політики.

7. Для вдосконалення податкового планування як одного з механізмів державної податкової політики рекомендовано проведення податкової оптимізації в суворій відповідності із запропонованими принципами, дотримання яких сприятиме ефективному запобіганню подвійному оподаткуванню доходів (прибутків) і майна учасників зовнішньоекономічної діяльності: законності проведених операцій – способи оптимізації податків не повинні суперечити чинному міжнародному податковому законодавству; обачності – оптимізація повинна ґрунтуватися на логічному використанні недоліків у законодавстві, а не на створенні штучних схем заниження податків; послідовності – вибрані інструменти податкового планування повинні формувати схему оптимізації, притаманну конкретному підприємству - суб'єкту міжнародних відносин, яка заснована на дотриманні його типових господарських операцій; поміркованості – отримання максимальної вигоди з мінімальними витратами при дотриманні законності нарахування і сплати податків; ефективності – витрати на проведення заходів з оптимізації податкового планування не повинні перевищувати отриману економію від мінімізації оподаткування.

8. Обґрунтування методологічного підходу до розвитку податкового менеджменту на регіональному рівні зумовило необхідність розробки організаційно-економічного механізму управління податковим потенціалом регіону. Механізм включає державне управління структурним взаємозв'язком податкового потенціалу (потенціал податків загальнодержавних, що відраховуються до зведеного бюджету області, місцевих, по спеціальних податкових режимах) і соціально-економічного потенціалу (інвестиційний, природно-ресурсний, виробничий, трудовресурсний, науково-технологічний, соціально-культурний, експортний, споживчий та інфраструктурний потенціали) регіону. Державне управління структурним взаємозв'язком вказаних потенціалів здійснюється через формування, розширення і використання податкової бази регіону. Зростання соціально-економічного потенціалу як об'єктивна основа формування і розширення податкової бази зумовлює зростання податкового потенціалу, його використання при трансформації в податкові доходи бюджетів.

Розроблений організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону, виступаючи найважливішим інструментом реалізації державної податкової політики, що передбачає послідовне перетворення «податковий потенціал – податкові доходи – результат (стійкий соціально-економічний розвиток регіону)» як основу державного і регіонального податкового менеджменту, є компромісним варіантом вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіонів, що дасть змогу оптимізувати міжбюджетні відносини, підвищити податкові доходи зведеного бюджету області.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Курносів О.В. Теоретичні засади державної податкової політики / О.В. Курносів // Науковий вісник Академії муніципального управління : зб. наук. пр. Серія: Управління. – К. : Академія муніципального управління. 2015. – Вип. 3-4. – С. 148-157.
2. Курносів О.В. Посилення ролі державної податкової політики в соціально-економічному розвитку країни / О.В. Курносів // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. Дніпропетровського РІДУ НАДУ. – Дніпропетровськ : Вид-во ДРІДУНАДУ, 2016. – Вип. 1(28) – С. 88-94.
3. Курносів О.В. Перспективи розвитку регіонального податкового менеджменту в реалізації податкової політики України / О.В. Курносів // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2016. – № 2 (50). – С. 56-61.
4. Курносів О.В. Роль податкового менеджменту в удосконаленні механізмів державної податкової політики / О.В. Курносів // Держава та регіони : науково-виробничий журнал. Серія: Державне управління – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. – № 3. – С. 105-110.
5. Курносів О.В. Детермінанти державної податкової політики: концептуальний підхід / О.В. Курносів // Наукові праці : Науково-методичний

журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2017. – Вип. 286. – Т. 298. Державне управління. – С. 100-106.

Закордонні видання

6. Курносів А.В. Совершенствование налогового планирования как метода государственного управления / А.В. Курносів // Государственное управление и государственная служба : междунар. научно-аналит. журн. – Астана : РГКП «Академия государственного управления при Президенте Республики Казахстан». – 2015. – № 4. – С. 60–69.

7. Курносів О.В. Удосконалення механізмів державної податкової політики / О.В. Курносів // Cross-border cooperation with V-4 countries as vector of development of small and medium business in Ukraine: scientific works. – School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava. – Furdekova 16 854 (1) Bratislava, Slovak Republic. – Bratislava, March 2016. – P. 77-81.

8. Yemelyanov V., Kurnosov A. Tools of improvement of state administration in the tax field / V. Yemelyanov, A. Kurnosov // Public Policy and Economic Development : Scientific and Practical journal. – Poznan : Adam Mickiewicz University Pres. – 2016. – № 9(13). – P. 218-227.

Тези конференцій

9. Курносів О.В. Роль міжнародного податкового планування в удосконаленні державного управління / О.В. Курносів // Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України : зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів та студентів, присвяченої 85 річниці заснування ХНАДУ (05 листоп. 2015 р.). – Х. : ХНАДУ, 2015. – С. 240-241.

10. Курносів О.В. Бюджетно-податкові інструменти як основа децентралізації влади в Україні / О.В. Курносів // Могилянські читання – 2015: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти : зб. тез Всеукр. наук.-метод. конф. у рамках тижня науки 12–20 листоп. 2015 р.– Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – Т. 5. – С. 37–40.

11. Курносів О.В. Деякі аспекти реалізації механізмів державної податкової політики / О.В. Курносів // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (17-18 березня 2016 р.). – Х. : ХННІ ДВНЗ «УБС», 2016. – Назва з екрану. file:///C:/Users/836D~1/AppData/Local/Temp/Rar\$EXa0.311/Disk2106/statti/Kurnosov.tezi.pdf

12. Курносів О.В. Оптимізація державної податкової політики в Україні / О.В. Курносів // Розвиток креативного публічного управління: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 квітня 2016 р.) / за заг. ред. О.І. Дація. – К. : Академія муніципального управління. 2016. – С. 265–266.

13. Курносів О.В. Формування механізмів державної податкової політики / О.В. Курносів // Проблеми розвитку публічного управління в Україні : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (15 квітня 2016 р., м. Львів) / за наук. ред. В.С. Загорського. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2016. – С. 71–74.

14. Курносов О.В. Податки як детермінанти державної податкової політики / О.В. Курносов // Публічне управління: XXI століття: форсайтінг успіху : зб. тез XVI Міжнар. наук. Конгресу (м. Харків, 21 квітня 2016 р.). – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2016. – С. 386–389.

15. Курносов О.В. Тенденції розвитку регіонального податкового менеджменту / О.В. Курносов // Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікативний аспект : матер. щорічної наук.-практ. конф. за міжнар. участю (м. Київ, 3-4 листопада 2016 р.) / за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинської, В.М. Сороко. – К. : НАДУ, 2016. – С. 205–206.

16. Курносов О.В. Досвід західноєвропейських моделей публічного управління в сфері оподаткування / О.В. Курносов // Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика : матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 18 листопада 2016 р.) / за заг. ред. В.М. Огаренка, А.О. Монаєнка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – С. 115–118.

17. Курносов О.В. Організаційно-економічний механізм податкового менеджменту / О.В. Курносов // Публічне адміністрування: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали щорічної наук.-практ. конф. для молодих науковців та студентів (м. Київ, 30 листопада 2016 р.) / за заг. ред. О.І. Дація. – К. : Академія муніципального управління, 2016. – С. 147–148.

18. Курносов О.В. Передумови розвитку податкового менеджменту на регіональному рівні / О.В. Курносов // Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 20 жовтня 2017 р.). – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – С. 81–85.

19. Курносов О.В. Цілі та завдання стратегічного податкового менеджменту / О.В. Курносов // Професійний менеджмент в сучасних умовах ринку : зб. матеріалів VI наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 1 листопада 2017 р.). – Х. : НФаУ, 2017. – С. 271–274.

20. Курносов О.В. Стратегічні напрями розвитку механізмів державної податкової політики / О.В. Курносов // Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 листопада 2017 р.) / за заг. ред. В.М. Огаренка, О.В. Покатаєвої та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2017. – С. 129–131.

АНОТАЦІЇ

Курносов О. В. Формування та реалізація механізмів державної податкової політики в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Чорноморський національний університет ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2018.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад та практичних пропозицій з удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні. Систематизовано теоретичні засади формування та реалізації механізмів державної податкової політики, передумови та історичні етапи

їхнього розвитку. Узагальнено основні зарубіжні підходи до формування та реалізації механізмів державної податкової політики в контексті адаптації їх до українських реалій. Виконано аналіз методологічних підходів до визначення податкового менеджменту. Обґрунтовано методологічний підхід до розвитку податкового менеджменту на регіональному рівні. Удосконалено методичний підхід до формування податкової політики, заснований на гармонізації інтересів держави та регіонів у сучасних умовах України. Сформовано стратегічні напрями розвитку механізмів державної податкової політики в регіоні. Для вдосконалення податкового планування як одного з механізмів державної податкової політики рекомендовано проведення податкової оптимізації в суворій відповідності із запропонованими принципами, дотримання яких сприятиме ефективному запобіганню подвійному оподаткуванню доходів (прибутків) і майна учасників зовнішньоекономічної діяльності. Для оптимізації міжбюджетних відносин розроблено організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону на основі податкового менеджменту.

Ключові слова: податки; державна податкова політика; механізми державного управління, соціально-економічний розвиток; регіон; податковий менеджмент; податковий потенціал; організаційно-економічний механізм.

Курносів А.В. Формирование и реализация механизмов государственной налоговой политики в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Черноморский национальный университет им. Петра Могилы. – Николаев, 2018.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических основ и практических предложений по совершенствованию механизмов государственной налоговой политики в Украине. Систематизированы теоретические основы их формирования, реализации, предпосылки и исторические этапы развития. Обобщены основные зарубежные подходы к формированию и реализации механизмов государственной налоговой политики в контексте адаптации их к украинским реалиям. Выполнен анализ методологических подходов к определению налогового менеджмента. Обоснован методологический подход к развитию налогового менеджмента на региональном уровне. Усовершенствован методический подход к формированию налоговой политики, основанный на гармонизации интересов государства и регионов. Сформированы стратегические направления развития механизмов государственной налоговой политики в регионе. Для усовершенствования налогового планирования как одного из механизмов государственной налоговой политики, рекомендовано проведение налоговой оптимизации в строгом соответствии с предложенными принципами, соблюдение которых будет способствовать эффективному предотвращению двойного налогообложения доходов (прибыли) и имущества участников внешнеэкономической деятельности. Для оптимизации межбюджетных отношений разработан организационно-экономический механизм управления налоговым потенциалом региона на основе налогового менеджмента.

Ключевые слова: налоги; государственная налоговая политика; механизмы государственного управления, социально-экономическое развитие; регион; налоговый менеджмент; налоговый потенциал; организационно-экономический механизм.

Kurnosov O. V. Formation and realization of mechanisms of the state tax policy in Ukraine. – Manuscript.

Thesis for a degree in public administration, specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration. – Petro Mohyla Black Sea National University. – Nikolaev, 2018.

The thesis is devoted to the confirmation of theoretical and methodological principles and practical proposals for improving the formation and implementation of state tax policy in Ukraine. It has analyzed the theories of public administration, public finance, taxation, regional development, as well as the problems of formation and implementation of tax policy, the relationship of tax policy with social economic and regional policy. It has proved the necessity of expanding theoretical and methodological approaches to the study of emerging phenomena and processes occurring in the system of intergovernmental relations in Ukraine and its regions, the definition of key categories of state tax policy. The main foreign approaches to the formation and implementation of state tax policy in the context of their adaptation to Ukrainian realities are generalized. It is proved that an important problem in the process of realization of state tax policy of many foreign countries is the agreement between existing state obligations, the expenditures for which discharge increase as the population growing old, and the upper limits of taxation. The system analysis of foreign experience in relation to state tax policy revealed that the most valuable experience in the field of its implementation into the national legislation of Ukraine was the mechanism of radical reformation of tax system within the process of economic and political transformation in the Eastern European countries that were preparing to join the European Union. It has been established that tax reform has become an integral part of a broad and large-scale program of structural reforms in pension system, health care, and social security. It was emphasized that in order to improve the mechanisms of state tax policy, this positive experience can be successfully adapted to the current conditions of our country on the way of obtaining Ukraine's membership in the EU. It has been proved that the exacerbated tax problems, the existing institutional environment, the weakening of the relationship between state tax policy and the development of regions, and the continued tax evasion make it necessary to change the bureaucratic paradigm on the managerial one. The structural elements of the state tax management, which specify its functional purpose: tax forecasting and planning, tax regulation, tax control are determined. The main purpose of the state tax management is established, that means increasing the efficiency of tax system functioning with the help of target orientation and effective ways to achieve the goals and objectives - to ensure the needs of budgets of different levels in tax revenues and to determine social and economic challenges posed by the possible application of tax mechanisms. The analysis of methodological approaches (process, organizational, systemic, and managerial) to the definition of tax

management has been carried out. The model of the development of tax management at the regional level, which takes into account the revealed contradictions of the state tax administration in the region, primarily between the interests of the center and the region has been proposed. It is based on the correlation of strategic goals and tactical tasks with the principles, functions, methods, consistent with directions, institutes, provides an assessment of its implementation effectiveness. The methodical approach to the formation of tax policy which is based on the concept of harmonization of state and regional tax policy in the modern conditions of Ukraine has been improved. This concept is based on principles that provide the process of making managerial decisions: the coherence of the interests of the center, regions and taxpayers, balance, tax self-sufficiency and competitiveness of the region, allocated competencies, mobility and adaptability, social orientation, controllability and accountability. Strategic directions of the development of state tax policy in the region are formed. These are: tax incentives: the development of the secondary and tertiary sectors of the regional economy, the formation of "growth points", industrial parks, the development of social entrepreneurship, the organization of local communities, investment and innovation activities; introduction of tax management system for assessing the effectiveness of tax of management of the region and the social economic impact of regional tax policy. To improve international tax planning, as one of the mechanisms of state tax policy, it is recommended tax optimization to be conducted in strict accordance with the proposed principles, the observance of which will contribute to the effective prevention of double taxation of income (profits) and property of participants in foreign economic activity. An organizational and economic mechanism for managing tax potential of the region is developed on the basis of harmonization of state and regional tax policy in Ukraine - as the basis of tax management. It includes the sequence of financial transformations, "tax potential - tax revenues - the result (social and economic development of the region), covers four stages: the formation and expansion of tax capacity, tend to the impact of social and economic factors on the tax base of the region; the use of tax potential, where it is transformed into tax revenues of the budget, and the use of tax revenues, the effectiveness of which, in turn, depends on the result - the social and economic development of the region. This mechanism involves managing the structural relationship of tax potential (the potential of nationwide taxes, deducted to the consolidated budget of the region, local budgets by special tax regimes) and social economic potential (investment, natural resource, labor-resource, scientific and technological, production, socio-cultural, export, consumer and infrastructural potentials) of the region. The organizational and economic mechanism for managing the tax potential of the region as the most important instrument for implementing state and regional tax policy is a compromise solution to the problems of social economic development of the regions, which allows optimizing inter-budgetary relations, increase tax revenues of the consolidated budget of the region.

Key words: taxes; state tax policy; mechanisms of public administration, socio-economic development; region; tax management; tax potential; organizational and economic mechanism.